

OFICI DE NATURALISTA

Els socis d'Honor de la ICHN, aquest any, Jordi Ribes i Rius

Juli Pujade-Villar* & Isabel Munujos**

* Universitat de Barcelona. Facultat de Biologia. Departament de Biologia Animal. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona. A/e: jpujade@ub.edu** Institució Catalana d'Història Natural. Carrer de Maria Aurèlia Capmany, 14-16. 08001 Barcelona. A/e: imunujos@iec.cat

Rebut: 26.10.2015; Acceptat: 18.11.2015; Publicat: 31.11.2015

Resum

Es fa un breu repàs històric de la Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) fins que s'instaura la categoria de Soci d'Honor de la ICHN. Des del 2001 fins al 2014 han estat guardonats amb aquesta distinció: Oriol Riba i Arderiu (2001), Creu Casas i Sicart (2002), Joaquim Maluquer i Sostres (2003), Oriol de Bolòs i Capdevila (2004), Mercè Durfort i Coll (2005), Josep Vigo i Bonada (2006), Jaume Terradas i Serra (2007), Pere Montserrat i Recoder (2012), Salvador Maluquer i Maluquer (2013) i Lluís Paluzie i Mir (2014). Aquest any, amb la presentació de la seva trajectòria per part de Marta Goula, ha estat honorat l'hemipteròleg Jordi Ribes i Rius. De tots ells es fa una breu ressenya dels mèrits que els avalen.

Paraules clau: Socis d'Honor, ICHN, 2001-2015, ressenyes, mèrits, història, Jordi Ribes.

Abstract**Honour members of the ICHN, this year, Jordi Ribes i Rius**

A brief historical review of the Catalan Institute of Natural History (ICHN) prior to the establishment the ICHN's Honorary Member is given. From 2001 until 2014 the following people have been awarded with this distinction: Oriol Riba i Arderiu (2001), Creu Casas i Sicart (2002), Joaquim Maluquer i Sostres (2003), Oriol de Bolòs i Capdevila (2004), Mercè Durfort i Coll (2005), Josep Vigo i Bonada (2006), Jaume Terradas i Serra (2007), Pere Montserrat i Recoder (2012), Salvador Maluquer i Maluquer (2013) and Lluís Paluzie i Mir (2014). This year, the Catalan hemipterologist Jordi Ribes i Rius has been honoured, presented by Dr. Marta Goula. A brief review of the scientific merits, that endorse all the awarded, has been made.

Key words: Honorary Members, ICHN, 2001-2015, award, merits, history, Jordi Ribes.

Rebut: 26.10.2015; Acceptat: 17.11.2015; Publicat: 00.00.2015

Introducció

La Institució Catalana d'Història Natural (ICHN) és la més antiga de les filials de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), més antiga fins i tot que el mateix IEC, ja que fou fundada el 3 de desembre de 1899 mentre que l'IEC ho va ser a mitjans del 1907. Les vicissituds de la ICHN han estat moltes (Camarasa, 2000), i no és fins a finals del segle xx que els estatuts no contempen la figura de Soci d'Honor.

Els fundadors de la Societat Catalana de Ciències Naturals, primer nom de la ICHN, foren un grup d'estudiants (Joan Baptista d'Aguilar-Amat i Banús, Joan Alzina i Melis, Francesc Badia i Guia, Josep Balcells i Masó, Josep Maluquer i Nicolau, Salvador Maluquer i Nicolau, Josep M. Mas de Xaxars i Antoni Novellas i Roig) decidits a «relligar la ciència amb el catalanisme». Els primers estatuts de la Societat Catalana de Ciències Naturals, van ser aprovats pel 'Gobierno Civil' el 14 d'abril del 1900, dos mesos i mig després d'haver-los presentat. Aquells estatuts fundacionals eren d'una gran simplicitat (vegeu més informació a IEC, 2009; <http://ichn.iec.cat/historia.htm>). Poc després d'aquesta data,

el Govern espanyol va proclamar l'estat de guerra a Barcelona, amb les consegüents limitacions del dret de reunió. Per això, l'activitat de la Societat va ser gairebé nul·la fins al març de 1901, quan va acabar aquest conflicte amb Espanya. Poc després d'aquest fet, aparegué la primera gran crisi institucional degut al desacord entre els socis sobre la importància de la recerca experimental en front del treball de camp. A partir d'aquest moment, la història inicial de la Institució Catalana d'Història Natural és convulsa, amb la redacció de diferents estatuts en funció dels objectius i els interessos dels associats en cada moment. Resumim els moments principals en les ratlles que segueixen.

A finals del 1902 s'aprova canviar el nom de la Societat Catalana de Ciències Naturals pel d'Institució Catalana de Ciències Naturals, però les disputes entre diferents sectors no van parar, de manera que els nous estatuts no van entrar en vigor fins a començaments del 1904 quan, a més, es va formar la «nova Institució», la ICHN, a partir de l'associació de pràcticament la totalitat dels fundadors de la antiga Societat Catalana de Ciències Naturals, tots ells escindits en aquell moment de la Institució Catalana de Ciències Naturals here-

va de la Societat del mateix nom. Ràpidament aquesta «nova Institució va començar a tenir més importància que la original i finalment la Institució Catalana de Ciències Naturals del 1902 (provinent de la Societat Catalana de Ciències Naturals del 1899) desapareix en favor de la ICHN del 1905. En aquest període es van recuperar part de la biblioteca i col·leccions així com també l'activitat de la Institució; els nous estatuts van ser aprovats el 1910. El 1917, després de dos anys d'intenses discussions, van ser aprovats un altres nous estatuts, que intentaven aglutinar activitats i punts de vista diferents així com acotar comportaments. A finals d'aquest mateix any s'aprovà formar part de l'IEC, com a societat filial, havent de canviar novament els estatuts per la nova condició de filial acordada. El 1920 s'aprovaven aquests nous Estatuts que, ara sí, van tenir una llarga vigència fins al 1990. En aquesta data, es reformen de nou els estatuts adaptant-los a les necessitats d'uns altres temps moderns, i és en aquest moment que es defineixen els socis numeraris, honoraris, emèrits, corporatius i adherits.

La història del Soci d'Honor de la ICHN (que en els primers anys en deien Socis Honoraris) va començar amb el Dr. Riba. Oriol Riba i Arderiu (Barcelona, 1923-Barcelona, 2011) que deixava de ser delegat de l'IEC a la ICHN i com a comiat es va decidir fer-li un homenatge. De fet, en l'acta de la reunió del Consell Directiu del 14 de novembre de 2000 es va proposar formalment Oriol Riba com a Soci Honorari, per la tasca que va desenvolupar a la Institució, tant per la seva contribució científica com per haver participat activament al seu Consell Directiu (en va ser president durant el període 1978 - 1980) i després delegat de l'IEC. Posteriorment, a l'acta de la reunió del 13 de març de 2001, el secretari (Josep Germain i Otzet) llegeix la carta d'agraïment que li va adreçar el Dr. Riba pel fet d'haver estat nomenat Soci Honorari de la Institució; també en aquesta mateixa acta es comenta que aquest nomenament cal que es ratifiqui a l'Assemblea General i que seria interessant que cada any es pogués nomenar un nou Soci Honorari entre els molts candidats que, per antiguitat i mèrits científics, té la Institució entre els seus associats.

Així, el 2001 es va nomenar Soci d'Honor el naturalista Oriol Riba i Arderiu; el 2002 la botànica i farmacèutica Creu Casas i Sicart; el 2003 l'advocat, sociòleg i ornitòleg Joaquim Maluquer i Sostres; el 2004 el botànic Oriol de Bolòs i Capdevila; el 2005 la biòloga cel·lular Mercè Durfort i Coll; el 2006 el també botànic Josep Vigo i Bonada, i el 2007 l'ecòleg Jaume Terradas i Serra. Per raons que desconeixem, hi va haver una aturada de nomenaments del 2008 al 2011. L'any 2012 es va reprendre la proposta de Socis d'Honor, mercès a Moisès Guardiola que va proposar el botànic i ecòleg Pere Montserrat i Recoder. L'any 2013 va ser per a l'ornitòleg, Salvador Maluquer i Maluquer; el 2014 per l'advocat i tècnic urbanista Lluís Paluzie i Mir, i aquest any 2015 per l'entomòleg Jordi Ribes i Rius. Molts d'ells, lluny d'estar tancats en els seus estudis, van establir profunds lligams de joventut i sovint se'ls veia junts formant vertaders eixams pluridisciplinars estudiant Catalunya des de molts punts de vista al

Fig. 1. Sortida de camp de la Institució Catalana d'Història Natural a la Font Picant (Argentona, 1947). D'esquerra a dreta: Montserrat Ubach i Trullàs (en primer pla), Prudenci Seró i Navàs, Ramón Puig i Argemí (marit de Creu Casas), Creu Casas i Sicart, Emili Batalla (amb camisa clara), Oriol de Bolòs i Capdevila, Antoni de Bolòs i Vayreda i Ramón Margalef i López. Desenfocats al fons, d'esquerra a dreta Pere Montserrat i Recoder, Francesc Masclans i Givès i Josep Vives i Codina. Foto Pere Montserrat (arxiu Pere Montserrat), cedida per Xavier Ferrer.

Fig. 2. Homenatge de la Asociación Europea de Coleopterologia al Sr. Jacques Negre. Davant: Francesc Español, Jacques Negre, Joan Vives i Tomàs Yélamos; Darrera: Jordi Ribes, Eduard Vives, Amador Viñolas, Oleguer Escolà (darrera), Xavier Vázquez, Carles Ascaso i Xavier Bellés. Foto procedent del fons fotogràfic de l'Amador Viñolas.

mateix temps (Fig. 1) o reunits per celebrar el reconeixement de la feina feta durant tota una vida d'algun d'ells (Fig. 2).

Els Socis d'Honor són les persones físiques, numeraris o no de la ICHN, que pels seus reconeguts mèrits científics o de promoció de les ciències de la natura, són proposats pel Consell Directiu o per deu socis de la ICHN i acceptats per l'Assemblea General per tenir aquesta distinció. Aquesta és la definició dels Estatuts actuals que van ser renovats per

adaptar-los a la normativa que exigeix el Departament de Justícia i que van ser aprovats en l'Assemblea del 30 de maig de 2012. Així doncs, pot ser Soci d'Honor tant un membre de la ICHN com una persona que no ho sigui.

Material i mètodes

Com a primera font, s'han examinat els *Notícies de la ICHN*, diverses actes del Consell Directiu de la ICHN, les web de l'IEC, de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (RCAC), i de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (RAMC).

També s'han examinat diaris i revistes d'un ampli espectre, i moltes pàgines web en les quals sortia alguna informació dels diferents Socis d'Honor. Aquestes informacions han estat comparades ja que sovint les dades dels diferents fets no eren coincidents, o les dates, o el nom exacte dels títols o premis obtinguts; en aquests casos ha estat necessària una recerca per buscar la dada correcta.

Finalment, una part de les fonts dels materials prové de consultes a familiars, col·legues amics i/o biògrafs dels guardonats, i en alguns pocs casos s'obtingué informació dels mateixos guardonats.

Els Socis d'Honor de la ICHN

En aquest apartat presentarem per ordre cronològic els diferents Socis d'Honor nomenats per la ICHN, exposant per a cadascun d'ells alguns dels molts mèrits que han acumulat al llarg de la seva trajectòria professional, així com també alguna curiositat, dedicant una atenció especial al Soci d'Honor d'enguany. Cal destacar que alguns dels Socis d'Honor van llicenciar-se a Catalunya, però varen defensar la tesi doctoral a la Universidad Complutense de Madrid, l'única de l'Estat espanyol que podia concedir els títols de Doctor fins l'any 1953 que per decret algunes facultats catalanes van començar a tenir la possibilitat de concedir també títols de Doctor (Antoni Roca Rosell, Societat Catalana d'Història de la Ciència i la Tècnica: Discurs d'ingrés com a membre de l'IEC, 13-XI-2015).

Amb aquest treball, volem reparar en la poca difusió que han tingut en el *Butlletí de la ICHN* aquests importants nomenaments, i d'ara endavant es preveu de fer anualment la ressenya del Soci d'Honor una vegada s'hagi proclamat.

Soci d'Honor 2001 (Fig. 3)

Oriol Riba i Arderiu (Barcelona, 1923 – Barcelona, 2011)

Fou fill de la poetessa Clementina Arderiu i del literat i poeta Carles Riba, fet que el condicionà a viure al si d'una família que va impulsar la presència i qualitat de la literatura en un moment clau del renaixement cultural i científic de la llengua catalana. La seva formació bàsica es va desenvolupar en l'època de la II República Espanyola quan la Generalitat de Catalunya va recuperar i va incentivar l'esperit d'innovació científica i cultural sorgit a Catalunya durant els primers

Fig. 3. El Dr. Riba, a la dreta, fent una classe pràctica a la serra d'Albarracín (1984); al mig, Ferran Colombo, i a l'esquerra Albert Sáez. Foto: *Notícies de la ICHN*, núm. 96. Cedida per Albert Sáez.

anys del segle xx. Al final de la Guerra Civil Espanyola tenia 16 anys i va haver-se d'exiliar a França amb la resta de la seva família on va continuar la seva formació acadèmica fins a l'any 1941 (Colombo Piñol, 2011).

Es va llicenciar en Ciències Naturals per la Universitat de Barcelona (1949) i es doctorà en Geologia per la Universitat Complutense de Madrid (1952). Fou investigador del Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC), becari a Wageningen (Holanda) i a Angers i Rennes (França) i, professor i després catedràtic de geologia a la Universitat de Saragossa (1960-1969) i més tard catedràtic d'estratigrafia a la Facultat de Geologia de la Universitat de Barcelona (1969-1988, la seva jubilació), on fundà el Departament d'Estratigrafia i Geologia Històrica. Va fer recerca d'hidrocarburs al País Basc, a Navarra, a la Rioja, a la Catalunya central, i també a Guinea i al Sàhara (Canals, 2012).

Membre numerari de l'Institut d'Estudis Catalans (1978), i de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1981), també va formar part del Consell de Protecció de la Natura de Catalunya (1990) (vegeu <http://agricultura.gencat.cat/ca/organismes-departament/consell-proteccio-natura>), i de la Junta de Protecció del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa (1982), parc del qual va ser el principal promotor i defensor, després de denunciar l'explotació indiscriminada d'àrids que estava destruint el patrimoni geològic. Va ser membre fundador de l'Associació Internacional de Sedimentologia (1952) durant el Congrés Geològic Internacional que es va celebrar a Algèria, i va rebre la medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya (1992).

Oriol Riba va estar molt vinculat a la Institució Catalana d'Història Natural. En va ser president des del 15 de gener de 1978 fins al 5 de març de 1980, essent el primer professor universitari en actiu que va ocupar aquest càrrec. També va ser delegat de l'IEC al Consell Directiu de la Institució durant força anys.

Autor de nombrosos treballs: el *Mapa litològic de Espanya a 1:500 000* (1969) sintetitza els extensos coneixements que havia adquirit sobre geologia peninsular (Anò-

nim, 2011a). En els seus articles publicats al *Butlletí de la ICHN* va mostrar la seva sensibilitat vers la conservació de la natura, la divulgació dels seus valors i la pràctica científica en català (Anònim 2011b). Ha estat coautor de la *Geografia física dels Països Catalans* (1976), d'*Una taula dels temps geològics* (1986), del *Diccionari de Geologia* (1997) que contempla més de 24.000 paraules d'interès geològic (sense tenir en compte ni els fòssils ni els minerals), i de *Barcelona: la ciutat Vella i el Poble Nou - Assaig de geologia urbana* (2009), un profund estudi del subsòl de la ciutat de Barcelona i al mateix temps una activitat singular en el nostre país (Anònim, 2011c).

L'any 2000 en va ser nomenat Soci d'Honor, distinció que se li atorgà el 2001.

Molts escrits es poden consultar tant en diaris com en revistes científiques de molts tipus, recordant el Dr. Oriol Riba arran la seva mort el 31 de maig de 2011; l'Editorial del *Notícies de la ICHN* del juliol-agost ho publicà en el número 96 (Anònim, 2011b).

Soci d'Honor 2002 (Fig. 4)

Creu Casas i Sicart (Barcelona, 1913 – Bellaterra, 2007)

Va néixer al barri d'Horta de Barcelona. Provenia d'una família de menestrals lligada fonamentalment a la pagesia. L'avi patern conreà la vinya i feu de tragner de llenya a Horta, mentre que els avis materns foren masovers a Vilanova i la Geltrú. Des dels primers anys de la seva infantesa va estar en contacte amb la natura. Això, juntament amb el fet que el seu pare era jardiner, van ser segurament les causes del seu gran interès per les plantes. De petita va anar a una escola progressista, l'Institut Tècnic Eulàlia. En 1931 ingressà a la Universitat de Barcelona per cursar estudis de Farmàcia al mateix temps que estudiava infermeria a Santa Madrona. Al 1936, en esclatar la Gerra Civil, es van anular els exàmens per la qual cosa no va aconseguir el títol de llicenciada en farmàcia aquell any. La primera oportunitat professional la trobà en plena Gerra Civil a la farmàcia de Lluís Boada, a la plaça Bonanova, de la qual fou regent. Però seria al servei farmacèutic de l'hospital de l'Aliança on realitzaria una llarga i fructífera etapa professional al llarg de molts anys fins que trobà una mínima i estable possibilitat acadèmica dins la Universitat. Durant molts anys va compaginar la feina de farmacèutica hospitalària amb la de professora de Botànica a la mateixa Facultat on es va llicenciar.

Es va llicenciar en Farmàcia per la Universitat de Barcelona (1948) on va ser alumna de Pius Font i Quer i es doctorà per la Universitat Complutense de Madrid (1951). Professora adjunta de fanerogàmia a la càtedra de botànica de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona (1949-1967), agregada de Fitogeografia a la Facultat de Ciències de la mateixa universitat (1967-1971) i catedràtica de Botànica de la Facultat de Ciències de la Universitat Autònoma de Barcelona (1971-1983). Va ser la primera dona catedràtica de Botànica de l'Estat espanyol. Amb la jubilació (1983), va ser nomenada professora emèrita.

Especialitzada en Briologia, publicà més de dos centenars de treballs d'aquesta especialitat (Puche, 2007) i al 1989 va

Fig. 4. La Dra. Casas al laboratori de la UAB. Imatge obtinguda del *Notícies de la ICHN* núm. 96.

fundar la «Sociedad Española de Briología». La seva obra està present a l'Herbari de Briòfits ubicat al Laboratori de Briologia de la UAB, que acull unes 55.000 mostres (més de 40.000 moltes i 10.000 hepàtiques). La seva aportació ha estat decisiva per al coneixement de la flora briològica catalana i ibèrica. En un moment en què la botànica espanyola estava dedicada bàsicament a la fanerogàmia, és molt remarcable l'empenta que Creu Casas va donar a la Criptogàmia (Brugués et al., 2007). Destaquen la *Cartografia de Briòfits de la Península Ibèrica i les Illes Balears, Canàries, Açores i Madeira* (1996), la *Lista Vermelha dos Briòfits da Península Ibèrica* (1994) i la posterior actualització (2006), la *Flora dels Briòfits dels Països Catalans* amb el volum I sobre les Moltes (2001) i el volum II sobre Hepàtiques i antocerotes (2004) i la versió anglesa *Handbook of Mosses of the Iberian Peninsula and the Balearic Islands* (2006).

Membre numerari de l'IEC (1978), va ser la primera dona que arribava a la presidència de la ICHN (1981). Va ser nomenada membre numerari de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya (1983) essent elegida Acadèmica d'Honor el 2004 (Barceló i Coll, 2007); va rebre la medalla Narcís Monturiol de la Generalitat de Catalunya (1983), va ser membre Emèrit de la Secció de Ciències de l'Institut d'Estudis Catalans (1983); va rebre el premi Crítica Serra d'Or (2002) per l'obra *Flora dels briòfits dels Països Catalans. I. Moltes* i el premi de la Fundació Catalana per a la Recerca (2002).

L'any 2001 va ser nomenada Sòcia d'Honor obtenint aquesta distinció el 2002.

Es poden consultar molts escrits recordant la Dra. Creu Casas arran de la seva mort el 20 de maig de 2007, tant en diaris com en revistes científiques de molts tipus. L'Editorial del *Notícies de la ICHN* publicà en el número 72 (juliol-agost), una emotiva necrològica (Brugués et al., 2007).

Soci d'Honor 2003 (Fig. 5)

Joaquim Maluquer i Sostres (Barcelona, 1930 – Barcelona, 2011)

Nebot de Josep Maluquer i Nicolau i de Salvador Maluquer i Nicolau (dos dels fundadors de la ICHN), fou un dels

Fig. 5. Joaquim Maluquer i Sostres en una expedició científica a les Columbretes el maig del 1979, amb el vaixell d'un amic seu, el Sr. Martí Ventosa. Expedició en la que també hi eren presents en Salvador Maluquer (ornitòleg) i el seu fill Pere (com aprenent de biòleg marí, segons ens comenta ell mateix), en Joan (herpetòleg) fill d'en Joaquim, el Dr. J. Gosálbez (micromamífers), el Dr. R. Folch (ecòleg-botànic) i els dos fills del propietari del vaixell. Imatge cedida per Pere Maluquer i Prats.

promotors del *Natura, ús o abús? Llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans*, paradigma de les seves idees avançades i de la seva capacitat per aconseguir que els bons projectes acabessin fructificant (Anònim, 2011d).

Advocat, sociòleg i ornitòleg, llicenciat (1953) i doctorat en sociologia per la Universitat de Ginebra (1963) i en dret per la Universitat de Barcelona (1973), va publicar en relació amb aquestes especialitats *L'assimilation des immigrants en Catalogne* (1963), *L'estructura econòmica de les terres catalanes* (1963), *Població i societat a l'àrea catalana* (1965) i *La política algodoner, 1940-70* (1973). En el camp de l'ornitologia, tingué una formació fonamentalment autodidacta, fou un dels membres fundadors de la «Sociedad Española de Ornitología» (1954) i publicà *Els ocells de les terres catalanes* (1956) i les corresponents edicions revisades i ampliades (el 1973, el 1981 i el 1987), així com diversos treballs sobre faunística i història de l'ornitologia. El primer d'aquests treballs, va ser el llibre de capçalera dels ornitòlegs que han acabat creant una prolífica escola ornitològica a Catalunya. En total, gairebé 800 títols, entre llibres, articles –a revistes i a diaris–, veus d'enciclopèdies o diccionaris, capítols de llibres, pròlegs i notes bibliogràfiques són obra seva (Ferrer, 2011).

La protecció dels Aiguamolls de l'Empordà va ser possible gràcies a la seva intervenció i va ser un dels fundadors de la primera entitat ecologista de Catalunya, la Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural (DEPANA).

Fou secretari general del Servei Comercial de la Indústria Tèxtil Cotonera (1962-1978), Fundador i president de la Cooperativa de Crèdit i Estalvi de Barcelona (1966-1975), president de la Junta Administrativa de l'Hospital Clínic i Provincial de Barcelona (1975-1980), director general de Promoció Social de la Generalitat de Catalunya (1978-1980) durant la Generalitat provisional presidida per Josep Tarradellas, secretari del Consell Executiu de la Generalitat de Catalunya (1980-1984) durant la Presidència de Jordi Pujol, col·laborador setmanal d'*El Correo Catalan* (1961-1965) i d'*El Noticiero Universal* (1967-1971), conseller d'*El Correo Catalan* (1971-1978), conseller de Catalana de Gas y Electricidad (1984-90), Patró de la Fundació Asepeyo (1978-2011) –més tard Fundació Antoni Serra Santamans de la qual fou president l'any 2011–, i patró de la Fundació Territori i Paisatge (1997-2008), entre moltes d'altres (Ferrer, 2011). També, entre d'altres, fou Membre de la Junta Directiva d'Òmnium Cultural (1972-1979), vocal dels consells socials de la Universitat Autònoma de Barcelona (1986-1991) i Vocal del Consell Econòmic (esdevingut després Social) de la Universitat Pompeu Fabra (1990-1994) i vicepresident segon del patronat de la Fundació Enciclopèdia Catalana (1990-2010).

Ferrer (2011) esmenta que la seva capacitat de treball era envejable, i que mai no transmetia la sensació d'home ocupat, malgrat estar sempre embolicat en temes i càrrecs importants, essent al mateix temps molt gelós de la seva vida privada on els temes personals els deixava de banda o els tocava solament de resquitllada. Malgrat la seva gran vàlua naturalista i compromís en la multitud de responsabilitats que va arribar a tenir, va passar sense fer soroll, modestament.

Presidí la ICHN en dues ocasions. La primera el bienni 1976-1977 i la segona el bienni 1998-2000 durant el qual se celebra el centenari. Va rebre el premi Enric de Larratea de l'IEC (1957), Premi Duran i Bas de de l'IEC (1967), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1996) i el premi d'Actuació Cívica de la Fundació Lluís Carulla (2003).

L'any 1999 va ser anomenat Soci d'Honor de la Societat Valenciana d'Ornitologia, i el 2002 Soci d'Honor de la ICHN obtenint aquesta distinció el 2003.

Es poden consultar molts escrits, tant en diaris com en revistes científiques de molts tipus, recordant Joaquim Maluquer, arran la seva mort el 15 d'agost de 2011. El *Notícies de la ICHN* li va dedicar l'Editorial del número 97 (Anònim, 2011d) i al *Butlletí de la ICHN* hi són publicades dues ressenyes (Folch, 2011; Ferrer, 2011).

Soci d'Honor 2004 (Fig. 6)

Oriol de Bolòs i Capdevila (Olot, 1924 – Barcelona, 2007)

Va néixer a Olot d'on era originària la seva família. Quan ell tenia tres anys, el seu pare va decidir comprar una farmàcia a Barcelona, on la família va passar a viure. Des de llavors la seva vida va transcórrer bàsicament a la capital ca-

Fig. 6. El Dr. Bolòs en una sortida de camp a la plana de Vic amb alumnes de Geobotànica del curs 1984-1985. Imatge feta per Pere García Demestres (disponible en <http://scbscientifics.iec.cat/pubimg/scbscientifics/1413456263-boloscapdevila2jpg.jpg>) o bé en <http://www.floraiberica.es/miscelania/noticias/bolos.php>.

talana, encara que va mantenir sempre una relació freqüent i estreta amb la seva terra d'origen (Vallès Xirau, 2007).

Fill d'Antoni Bolòs i Vayreda (1889-1975), farmacèutic i botànic que herboritzà en diverses comarques catalanes i que va arribar a ser director de l'Institut Botànic de Barcelona. La seva família compta amb precedents il·lustres relacionats amb la botànica, amb l'apotecaria o la farmàcia i amb l'art. És el cas de Xavier de Bolòs i Germà (1773-1884), farmacèutic naturalista, autor de treballs de flora i de geologia; del seu nebot-nét Estanislau Vayreda i Vila (1848-1901) i del nét Jaume de Bolòs i Saderra (1852-1914) ambdós farmacèutics, botànics i membres de l'escola de l'insigne botànic Antoni C. Costa i Cuxart (1817-1886); de Joaquim Vayreda i Vila (Fundador de l'escola pictòrica d'Olot i famós sobretot per la paisatgística), de Marià Vayreda i Vila (1843-1894) escriptor i pintor, de Josep Maria Capdevila i Balanzó (1892-1972) escriptor, etc. Oriol de Bolòs i Capdevila es va casar amb Margarida Masclans, esdevenint així gendre del botànic Francesc Masclans i Girvès. La seva vida, per tant sempre va estar lligada a les plantes i al paisatge.

Una malaltia seriosa, que el va afectar als 7 anys. li va deixar algunes seqüeles que, lluny de limitar-lo, el van esperonar a superar-les fins arribar a prescindir-ne quasi totalment (Vigo i Bonada, 1998).

Es va llicenciar en Ciències Naturals per la Universitat de Barcelona (1947) i es doctorà en la càtedra de Botànica de la Facultat de Farmàcia a la Universitat Complutense de Madrid (1950) amb l'orientació del Dr. Pius Font i Quer, però sota la direcció oficial del Dr. Taurí Mariano Llosa España (successor de Font i Quer, inhabilitat i separat de qualsevol

càrrec públic pel règim feixista). Acabats els estudis va treballar com ajudant a la Universitat de Barcelona i, més tard com a professor adjunt, i com a becari i més endavant com a col·laborador científic del CSIC a l'Institut Botànic (1951). El 1953 va obtenir la càtedra de Fitografia i Ecologia Vegetal de la Universitat de Barcelona (després denominada de Botànica) i va ser vicerector de la Universitat de Barcelona (1978-1981). En jubilar-se (1989), la Universitat de Barcelona el va nomenar professor emèrit fins al 1996. Sempre va estar lligat a l'Institut Botànic de Barcelona, del qual va ser nomenat conservador tècnic l'any 1965 i també director des d'aquest any (tot i que no ho fou de manera oficial fins l'any 1967) fins al 1983 (seguint en funcions fins a inicis de 1984).

S'especialitzà en florística i geobotànica dels Països Catalans, tot i que va practicar aquesta disciplina de manera extensiva en una bona part de l'Europa meridional, a la regió macaronèsica i al Brasil. L'obra científica del Dr. Bolòs comprèn més de 250 publicacions, entre les quals destaca la *Flora dels Països Catalans*, en col·laboració amb Josep Vigo (obra que va aparèixer en 1984 i va concloure el 2001 amb el quart i darrer volum). Va publicar o traduir en castellà, francès, anglès i alemany, idiomes que dominava perfectament. Ho va fer en temes tant diversos com són descripcions de la vegetació, síntesis generals sobre la vegetació, paisatge i cartografia de la vegetació, treballs florístics i taxonòmics, gestió i protecció del medi natural, terminologia científica i llenguatge botànic, entre d'altres, segons indica Vigo i Bonada (1998). Oriol de Bolòs, seguint l'estela del seu mentor, Pius Font i Quer (1888-1964), ha estat sens dubte un dels millors botànics de Catalunya, creant una gran escola, essent deixebles seus, entre molts d'altres: Josep Vives, Maria Àngels Cardona, Jaume Terrades, Antoni Escarré, Xavier Llimona, Ramón Folch, Ramon M. Masalles, Lleonard Llorens, Josep Vigo, entre d'altres, formant una gran escola que ha donat i dona molts fruits en el camp de la botànica en el seu sentit més ampli.

Va ser nomenat membre del Comité Directiu de la Station Internationale de Géobotanique Méditerranéenne et Alpine (SIGMA) de Montpeller (1964) i va ser president de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC (1989-1992), delegat de l'IEC a la ICHN (1974-1990), membre de l'Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1958) i de la Comissió Fitosociològica Internacional (1986). Rebé la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic (1982), la Medalla d'Argent de l'Organització per a la Investigació Fitotaxònica de l'Àrea Mediterrània (1986), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1993) i el Premi de la Fundació Catalana per a la Recerca (1994).

L'any 2003 va ser nomenat Soci d'Honor de la ICHN, obtenint aquesta distinció el 2004.

Es poden consultar molts escrits, tant en diaris com en revistes científiques de molts tipus, recordant Oriol de Bolòs, arran de la seva mort el 22 de març de 2007. Ramon M. Masalles publicà un escrit d'homenatge a l'Editorial del número 71 del *Notícies de la ICHN* (maig-juny) el *Notícies de la Delegació de la Garrotxa de la ICHN* encapçalà el seu primer número amb aquesta notícia, amb un escrit de Josep Maria Mallarach Carrera.

Fig. 7. La Dra. Durfort durant l'acte d'homenatge que la UB va oferir-li el 3 d'octubre del 2013 en agraïment a tota una vida dedicada a la Universitat. Foto: web del notícies de la UB «http://www.ub.edu/web/ub/ca/menu_eines/noticies/2013/09/056.html».

Soci d'Honor 2005 (Fig. 7)

Mercè Durfort i Coll (La Suze-sur-Sarthe a França, 1943 –)

Nascuda a França de mare catalana i pare francès, es traslladà a Catalunya als cinc anys. Va cursar el batxillerat i el Preuniversitari a l'Institut Maragall de Barcelona. Dubtava entre escollir la carrera de Medicina, Veterinària o Biologia decantant-se al final per la darrera d'elles, però escollint la matèria que era comuna a les tres titularitats: la citologia i la histologia.

Es va llicenciar en Ciències Biològiques per la Universitat de Barcelona (1965) i l'any 1967 va demanar i aconseguir la nacionalitat espanyola, ja que sense aquesta no es podia doctorar a Espanya. Es doctorà en la càtedra de Morfologia Microscòpica per la UB (1973) i la UB va concedir-li el Premi extraordinari de doctorat (1974). Ha estat professora de classes pràctiques a la UB (1966-1973) compaginant-ho amb les classes de preuniversitari que impartia a l'Institut Menéndez y Pelayo fins al 1974. Acabada la tesi va fer dues estades curtes a l'Institut de Recherches Scientifiques sur le Cancer a Villejuif (París) on es va perfeccionar en tècniques emprades en els treballs ultraestructurals i va fer diverses escapades curtes a Arcachon, Montpellier, Banyuls sur Mer i Villefranche (també a França) per endinsar-se en el món dels protozous paràsits. Ha estat professora adjunta d'Histologia Vegetal i Animal a la UB (1975-1985), disciplina que passaria a anomenar-se Citologia i Histologia Vegetal i Animal (1979), catedràtica (1985-2013) i Catedràtica emèrita de Biologia Cel·lular de la Facultat de Biologia (des del 2013). Ha

tingut diversos càrrecs de gestió a la UB: vicedegana de docència (1983-1986), presidenta de la Comissió Cultural de la Facultat de Biologia (1980-2013), comissària d'Exponatura des dels seus inicis (1980), presidenta de la Comissió de Dinamització Lingüística de la mateixa Facultat (1994-2013), cap de la Unitat de Biologia Cel·lular (1986-1995) i directora del Departament de Biologia Cel·lular (1995-2001). En aquests llocs de docència ha sabut deixar, a les generacions d'estudiants que hem anat passant per les seves classes, records admirables de saviesa, dedicació, bonhomia i esperit de servei a l'alumne.

La seva activitat de recerca s'ha centrat en la gametogènesi de molluscs i crustacis i en la histopatologia, els processos bioacumulatius dels bivalves marins d'interès en aqüicultura i en la determinació de protozous paràsits (en especial, els microsporidis). És autora de diverses publicacions tècniques i de traduccions de molts textos de microscòpia i tècnica histològica, així com llibres d'Histologia i de Biologia Cel·lular, editats preferentment per Masson editorial, Editorial Labor i Omega. Així, ha coordinat juntament amb el professor Miquel Llobera (UB) la traducció de les cinc primeres edicions d'una de les millors obres de Biologia Cel·lular i Molecular dels darrers anys (els «Alberts *et al.*»: *Biología Molecular de la Célula* i *Introducción a la Biología Celular*). Pel que fa als capítols de llibres destaquem la biografia de Jaume Pujiula (a Camarasa & Roca, 1995) i «La Cèl·lula», a la darrereria del segle xx (a Amat & Casassas, 1995). És autora d'una quinzena de vídeos metodològics pensats per donar suport a la docència; alguns dels títols de la sèrie editada pels Servei d'Audi visuals de la Universitat de Barcelona i l'ICE (1984-1993) poden ser consultats a Anònim (2000).

És Membre Numerari de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (1993), essent la primera dona que hi va ingressar. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans (1989) essent primer secretària de la Secció de Ciències Biològiques (1992-1993) i després presidenta de la Secció de Ciències Biològiques (1994-2000). Actualment és la delegada de l'IEC a la Societat Catalana d'Estudis Agraris (ICEA). És membre de la Societat Catalana de Biologia, de la qual fou vicepresidenta durant el període 1981-1985, Acadèmica Corresponent de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya (2000) i de la Real Academia de Doctores de España (2007). A la Institució Catalana d'Història Natural ha tingut diversos càrrecs en diferents juntes directives, entre els quals el de bibliotecària durant el període 1974-1977.

Ha rebut la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic (2001), la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (2004), el premi a la millor imatge científica del 2012 atorgat per la «Sociedad Española de Bioquímica y Biología Molecular» (SEBBM) i la casa comercial Eppendorf, i el «Premio EDC al Estudio de la Naturaleza» (2014) atorgat per la Fundación Omacha.

És Sòcia d'Honor de la ICHN (2005) i de la Societat Catalana de Biologia (2014) i Membre d'Honor de la Càtedra Santiago Ramón y Cajal de la Universitat de Ciències Mèdiques de l'Havana, a Cuba (2014).

Fig. 8. El Dr. Vigo a Mogrony (també anomenat Montgrony, Ripollès) el 2006. Imatge cedida per Xavier Font.

Soci d'Honor 2006 (Fig. 8)

Josep Vigo i Bonada (Ribes de Freser, 1937 –)

Nascut al Ripollès, de petit va fer moltes excursions amb el seu pare i el seu oncle, començant a veure així les primeres diferències de la natura del seu entorn. Després de cursar els estudis inicials, la família va decidir traslladar-lo als Escolapis de Mataró com a alumne intern per continuar l'escolarització. Al batxillerat li interessaven dues coses: la Lingüística i les Ciències Naturals; en aquest darrer camp l'apassionaven la geologia i la botànica. Més tard, mercès de les classes i els professors que va tenir als primers cursos universitaris, van fer-lo decidir per la Botànica, concretament la botànica lligada al territori: la Geobotànica o Botànica Geogràfica «<http://www.ub.edu/ubtv/es/video/15-minuts-amb-josep-vigo>». Seva és la frase «si les plantes només existissin als herbaris i als jardins botànics no em farien ni fred ni calor».

Es va llicenciar en Ciències Biològiques per la Universitat de Barcelona (1959) i es doctorà en la càtedra de Botànica de la mateixa Universitat l'any 1965. Després de passar per diverses situacions professionals al Departament de Botànica, va ser professor adjunt durant el període 1966-1975, agregat de Fitogeografia del 1975 al 1983 i posteriorment, l'any 1983, catedràtic del Departament de Biologia Vegetal de la UB; es va jubilar l'any 2005. Ha estat secretari de la Facultat de Biologia (1975-1979), director del Centre de Biodiversitat Vege-

tal de la UB (2000-2004), director del Departament de Biologia Vegetal (1987-1989) i director de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics de l'IEC (2003-2004).

Deixeble del doctor Oriol de Bolòs, en la seva activitat científica destaquen els estudis sobre la flora i la vegetació de la part oriental de la península Ibèrica. S'ha dedicat especialment a la geobotànica dels Pirineus; ha impulsat un projecte de banc de dades de la flora catalana, i ha liderat un dels projectes més útils per a la gestió del patrimoni natural català, la cartografia de la vegetació i dels hàbitats de Catalunya (mapes a escala 1:50.000). A l'IEC, coordinà el programa «Flora i cartografia de les plantes i la vegetació». Ha publicat estudis monogràfics territorials, així com diversos fulls del mapa de vegetació de Catalunya. És autor, amb Oriol de Bolòs, de la *Flora dels Països Catalans* (1984-2001), i amb Oriol de Bolòs, Ramon M. Masalles i Josep M. Ninot, de la *Flora manual dels Països Catalans* (1990; 3a edició 2005), obra coneguda col·loquialment com «La Floreta», i en solitari, *Les comunitats vegetals: descripció i classificació* (2005), entre d'altres. Una de les seves publicacions més emblemàtiques i útils alhora que model de divulgació naturalista és el llibre *L'alta muntanya catalana: flora i vegetació*, inicialment publicat (1976) en ocasió del centenari del Centre Excursionista de Catalunya (CEC) (1975), i més recentment reeditat per l'IEC i el CEC conjuntament en una edició actualitzada (2008).

Entre altres guardons ha rebut el Premi Pius Font i Quer de l'IEC (1966); la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic de la Generalitat de Catalunya (1993); la Medalla d'Argent d'OPTIMA (Organization for the Phytotaxonomic Investigation of the Mediterranean Area) el 1986 per la publicació de la *Flora dels Països Catalans* i el Premi Medi Ambient 2010 de la Generalitat de Catalunya.

Membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'Institut d'Estudis Catalans des del 1978, va ser primer secretari d'aquesta Secció (1989-1992), després vicepresident (1992-1993) i finalment president (2008-2009).

Va ser nomenat Soci d'Honor de la ICHN l'any 2006. Josep M. Ninot (2006), va glosar la seva figura humana i científica en l'acte d'homenatge, el text del qual es va publicar al número 66 del *Notícies de la ICHN*.

Soci d'Honor 2007 (Fig. 9)

Jaume Terradas i Serra (Barcelona, 1943 –)

Va néixer en el si d'una família lligada a la indústria tèxtil per ambdues bandes. L'avi patern, sabadallenc va perdre la fàbrica durant la Guerra Civil per expropiació, com també li ocorregué al seu avi matern, que era de Manresa. El seu pare, ja a Barcelona, va comprar una botiga de queviures, però en morir la mare, quan en Jaume tenia dos anys, la va vendre i va entrar a treballar en una de roba d'home a la Gran Via, prop de les Galeries Condal, de la qual va ser gerent molts anys. L'interès per les ciències naturals li va venir de l'afecció del seu pare pels ocells i, sobretot, pels aquaris de peixos tropicals. En Jaume infant els veia com petits ecosistemes on les condicions de l'aigua, temperatura, oxigenació, les plan-

Fig. 9. El Dr. Terradas donant una conferència en el 9° Foro Saberes para el Cambio del Aula Sostenibilidad UNIA, celebrat Sevilla l'octubre de 2013. Imatge extreta del vídeo «<https://vimeo.com/79880384>».

tes, els cargols, i els peixos, li varen representar una primera aproximació de l'ecologia.

Es va llicenciar en Ciències Biològiques per la Universitat de Barcelona (1966) i es doctorà en Ciències Biològiques a la mateixa Universitat (1972). Ha estat professor adjunt interí de Fitogeografia i Ecologia Vegetal de la Universitat de Barcelona (1966-67), professor adjunt de Botànica de la Universitat Autònoma de Barcelona (1971-1972), professor agregat interí d'Ecologia de la UAB (1972-74), professor agregat numerari d'Ecologia de la UAB (1974-81), catedràtic d'Ecologia de la UAB (1981-2005) i catedràtic emèrit d'Ecologia de la UAB (des del 2005). Ha tingut diversos càrrecs de gestió com ara: president de la Secció de Biologia de la Facultat de Ciències de la UAB (1977-1978), director del Departament d'Ecologia de la UAB (1977-1986), director del Departament de Biologia Animal, Biologia Vegetal i Ecologia de la UAB (1986). Ha estat fundador del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals (CREAF) i el seu primer director (1988-1998).

Ha escrit uns 200 articles especialitzats i uns 150 de divulgatius, a més de llibres i capítols de llibre (sovint en col·laboració): *Ecologia, avui* (1971), *Ecologia y educación ambiental* (1979), *Ecologia d'una ciutat: Barcelona* (1985), *Quercus ilex ecosystems: function, dynamics and management* (1992), *Ecología del foc* (1996), *El Mapa Ecològic de Barcelona* (2000), *Ecología de la vegetación. De la ecofisiología de las plantas a la dinámica de comunidades y paisajes* (2001), *Els boscos de Catalunya; estructura, dinàmica i funcionament* (2004), *Biografía del Món* (2006), *Ecología viscuda* (2010), *Adaptacions al canvi climàtic en l'ús de l'aigua* (2011) i *Un planeta a la deriva* (2011), entre d'altres «<http://www.creaf.cat/ca/personal/jaume-terradas-serra>». També és autor d'alguns llibres de poesia i novel·la infantil i juvenil havent estat

guardonat amb el Premi Miquel Martí i Pol pel recull poètic *Temps robats*; amb l'Englantina d'Or dels Jocs Florals de Barcelona (1998) per *Les veus del silenci i una vela que fuig*, i amb el Premi Serra d'Or per *Biografía del món* (2006).

Ha estat el primer president de l'«Asociación Española de Ecología Terrestre» (1989-1991), vicepresident de la Institució Catalana d'Història Natural (1977-1978), membre del Consell de Protecció de la Natura de la Generalitat de Catalunya en representació de la UAB (1990-1998), de la Comissió Científica d'ADENA-WWF (des de 1991), dels Consells dels Parcs del Delta de l'Ebre (1988-1991) i de Collserola (1989-1991) i representant de l'Estat al Programa COST Forest and Forest Products (durant un any), entre molts d'altres «http://icta.uab.cat/99_recurso/1210243588616.pdf».

Entre altres guardons ha rebut el premi ACEVIP (1984) pel guió del vídeo *Els ecosistemes urbans*, Serveis de Cultura Popular, Sèrie ecosistemes, Generalitat de Catalunya; la Medalla Narcís Monturiol al mèrit científic i tecnològic de la Generalitat de Catalunya (1992), el Premi Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya (1998), el Premi Medi Ambient de l'IEC (2002) i el Premi Atlas UGT/Generalitat (2010).

És membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC des del 2004. Va ser nomenat Soci d'Honor de la ICHN el 2007; es va publicar una petita ressenya indicant aquest nomenament al número 72 del *Notícies de la ICHN* (Anònim, 2007).

Soci d'Honor 2012 (Fig. 10)

Pere Montserrat i Recoder (Mataró, 1918 –)

Nascut a Mataró, era el sisè fill d'una família de 10 germans. Va estudiar als Escolapis de Mataró. El seu pare era assaonador i ell va treballar a l'adoberia quan es va quedar sol durant la guerra fins que el van cridar a files on va tocar la mort de molt a prop. La seva afició a la botànica li va venir en mirar un llibre que hi havia a casa dels seus pares *Plantas secas* (vegeu el vídeo «Pedro Montserrat, conversaciones» a «<http://www.pedromontserrat.es/>»). Es va llicenciar en Ciències Naturals per la Universitat de Barcelona (1945) i es doctorà en la càtedra de Botànica de la Facultat de Farmàcia en la Universitat Complutense de Madrid l'any 1950, amb l'orientació del Dr. Pius Font i Quer, però sota la direcció oficial del Dr. Taurí Mariano Llosa España i del pare Marçet. També el va ajudar coratjosament Antoni de Bolòs que era en aquell moment director del Botànic.

La seva tesi doctoral és avui encara obra de referència per als botànics que treballen en l'àmbit geogràfic del Maresme i de Catalunya mercès a que la va anar publicant a la revista *Collectanea Botanica* (entre 1955-1964) i més tard els articles van ser recopilats i publicats íntegrament per la Caja de Ahorros de Mataró sota el títol *Flora de la Cordillera Litoral Catalana* (porció compresa entre els rius Besós i Tordera), l'any 1968. Aquesta mateixa entitat, ja com a Caixa d'Estalvis Laietana, va reeditar aquest treball el 1989.

L'any 1953 va ingressar al CSIC i va passar diversos mesos a Anglaterra, on es va especialitzar primer en Palinologia i després en Praticultura. A principis dels anys seixanta es va traslladar a Madrid i des de l'«Instituto de Edafología» (avui

Fig. 10. El Dr. Montserrat estudiant una mostra de l'herbari de Jaca. Imatge obtinguda de la seva web, a partir de «<http://www.pedromontserrat.es/>».

Centro de Ciencias Medioambientales) va estudiar el centre, oest i sud d'Espanya, així com la conca de l'Ebre. Va participar en la fundació de la «Sociedad Española para el Estudio de los Pastos» (1960), de la qual va ser vocal, secretari, i vicepresident, i, actualment, Soci Honorari. Va participar també en la creació del «Centro Pirenaico de Biología Experimental» (1964), avui «Instituto Pirenaico de Ecología» (Jaca i Saragossa) centre dependent del CSIC; en aquesta institució va ser vicedirector i cap de Botànica fins a la seva jubilació l'any 1985. En aquest centre, l'any 1968, el Dr. Montserrat va crear l'herbari Jaca, en l'actualitat el tercer d'Espanya en nombre de plecs, amb prop de 350.000 mostres i el primer del món en l'estudi de la flora pirinenca; més de 105.000 han estat recollides per ell. És un científic de prestigi reconegut en els àmbits de la botànica, l'ecologia i l'agronomia, però sobretot com a naturalista. El Dr. Montserrat ha influït poderosament un elevat nombre de col·legues i deixebles durant més de seixanta anys, a la península Ibèrica i arreu, i quasi centenari, encara segueix treballant (Cruzat, 2013).

Ha publicat més de 600 títols tractant temes molt diversos (Villar & Cajal, 1988; Benito Alonso & Cajal Orós, 2008); una web de disposició pública i de lliure accés (Benito Alonso & Cajal Orós 2008) on figuren entre d'altres coses els articles científics i divulgatius, llibres, cartes al director i d'opinió, discursos, conferències, textos de cursos, etc., els quals en conjunt, configuren la llarga i prolífica carrera del Dr. Montserrat. La revista *L'Atzavara* li dedicà el volum número 15 (2007) per homenatjar-lo, «<http://www.scn-mm.cat/atzavara/at15.html>», però aquest no ha estat l'únic (vegeu també: pedromontserrat.wordpress.com/).

Li han estat concedits el premi Ramón y Cajal (1952), el premi «Aragón de Medio Ambiente», atorgat pel Govern d'Aragó (1999), el premi al «Desarrollo del Conocimiento y los valores humanos» concedit pel diari Heraldo de Aragón (2005) i la Medalla Fernando González Bernáldez de la «Universidad de Alcalá» (2008). Entre d'altres distincions, cal esmentar que la «Société Botanique de France», de París

li va atorgar el seu «Prix de Coincy» (1982) y el «Comité for mapping Flora Europaea de Helsinki», li va reconèixer la seva col·laboració especial durant 25 anys seguits i el va nomenar assessor permanent (1996). Més tard, l'«Asociación Española de Ecología Terrestre» el van nomenar President Honorari i l'«Instituto de Estudios Altoaragoneses», Conseller Honorari. Té el títol d'«Ingeniero de Montes de Honor» concedit per l'«Escuela Técnica Superior de Ingenieros de Montes» (2004), la distinció «Sueldo Jaqués» atorgat per l'Ajuntament de Jaca (2007), els títols d'Acadèmic de la «Real Academia de Ciencias Exactas, Físicas, Químicas y Naturales de Zaragoza» (2002), i de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona (2005). És Soci Honorari de la «Real Sociedad Española de Historia Natural» (2003), Biòleg d'Honor del «Colegio Profesional de Biólogos de Aragón» (2007) i Soci d'Honor de l'«Asociación de Polinólogos en Lengua Española» (2013). L'any 2005 es va inaugurar el «Parque Profesor Doctor Pedro Montserrat Recoder», a Jaca (Osca) i fou nomenat Mataroní Il·lustre (2009).

No podem oblidar tampoc el seu paper en els moments en que la nostra Institució era més fràgil, durant la postguerra, al costat d'eminentes naturalistes com Pius Font i Quer o Ramon Margalef. Va ser nomenat Soci d'Honor de la ICHN l'any 2012; al número 101 del *Notícies de la ICHN* s'indica aquest fet amb un breu paràgraf informatiu (Anònim, 2012).

Soci d'Honor 2013 (Fig. 11)

Salvador Maluquer i Maluquer (Barcelona, 1926 –)

Nebot de Josep Maluquer i Nicolau i de Salvador Maluquer i Nicolau (dos dels fundadors de la ICHN) i fill de Joaquim Maluquer i Nicolau (destacat herpetòleg), Salvador Maluquer i Maluquer, pèrit industrial i advocat, ha estat sempre lligat al món naturalista català, com tota la seva família. De la seva biografia personal destaca la seva tasca relacionada amb l'ornitologia i el manteniment de la memòria històrica de caire naturalista.

Després de la guerra, als anys quaranta, el seu pare va heretar del seu avi una finca a l'Urgell situada entre Tèrmens i Vallfogona de Balaguer. Allà, amb una escopeta petita de 14 mm que li van comprar, va començar a disparar i va fer les primeres captures i identificacions, iniciant els primers llistats d'ocells de la zona (Aymí, 2013-2014). Cap als anys cinquanta, amb els seu germà Josep i el seu cosí Joaquim Maluquer i Sostres (Soci d'Honor 2003), van començar a anar al Museu de Ciències Naturals de Barcelona, on van veure que hi havia moltes col·leccions d'ocells en pell i molts elements sense classificar. D'aquesta manera els Maluquer van començar a organitzar la col·lecció del mencionat Museu (Aymí, 2013-4). Al llarg de la seva vida ha col·laborat també amb el Museu de Ciències Naturals de Granollers i amb els Museus de Gavà, Montgrí, Cases d'en Puig (el Prat de Llobregat), IAEDEN, LIMNOS (Banyoles), entre d'altres.

Va conèixer personalment l'ornitòleg Roger T. Peterson autor del llibre *Guide to the Birds of Britain and Europe*. Aleshores, en Salvador impulsà la traducció d'aquesta guia i

Fig. 11. Salvador Maluquer i Maluquer anellant al Parc Nacional de Doñana en 1955. Imatge cedida per Pere Maluquer i Prats.

l'adaptació a la fauna peninsular (*Guia de campo de las aves de España y Europa*), on s'inclouen els noms vernacles de les aus en català, gallec i euskera, entre d'altres llengües. Aquesta tasca editorial va obrir-li un camp d'estudi completament nou al qual va dedicar tota la vida, ara però sense l'escopeta.

Fou la pedra angular de l'establiment institucional de l'ornitologia moderna catalana, impulsant l'anellament sistemàtic dels ocells a Catalunya i l'estudi de l'avifauna del delta de l'Ebre. També ha realitzat una exhaustiva tasca de recerca i inventari de la bibliografia ornitològica ibèrica i canària (fins al 1980), i dels Països Catalans (fins al 1990). Ha estat autor d'unes 150 publicacions entre articles, notes, recessions, cartes al director, i pròlegs. Tot això sense esmentar més d'un centenar llarg d'informes o fulletons, la major part com a circulars internes de la «Sección Regional Catalana de la Sociedad Española de Ornitología».

Els papers i objectes familiars i naturalistes, com també tota la documentació de la «Sección Regional Catalana de la Sociedad Española de Ornitología», els ha dipositat principalment a l'Arxiu Nacional de Catalunya, i, també, al Museu de Granollers i al Museu del Jugué de Catalunya.

Ha estat membre fundador de la primera entitat ecologista de Catalunya, la Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural (DEPANA), i encara pertany al seu Consell Assessor. Maluquer va ser soci fundador de la «Sociedad Española de Ornitología» (1954) de la qual va ser president entre els anys 1972 i 1975, secretari de la secció catalana del 1954 al 1973,

i vicepresident del 1974 al 1986. L'extremada sensibilitat, amabilitat, paciència i dedicació amb què ha tractat a tants joves inexperts l'ha consumat com un extraordinari mestre que ha consolidat moltes vocacions naturalistes (X. Ferrer *pers. com.*).

Ha estat distingit com a Soci d'Honor del Grup Català d'Anellament, ara Institut Català d'Ornitologia o ICO (1986), de la «Sociedad Española de Ornitología» (o SEO) (1998), de DEPANA (2014), i Soci de Mèrit dels Amics dels Jardins (2006). El 2010, la SEO li atorgà el Premio Francisco Bernis a la Trayectoria Personal.

Ha estat lligat, podríem dir que des de sempre, a la ICHN com a soci de base, estant present a la major part dels actes institucionals i essent un perpetu col·laborador a l'ombra. Va ser nomenat Soci d'Honor de la Institució el 2013; la notícia va aparèixer, al número 108 del *Notícies de la ICHN* (Anònim, 2013a) i a l'apartat de Natura i Ciutadania de DEPANA, en format electrònic (Anònim, 2013b).

Soci d'Honor 2014 (Fig. 12)

Lluís Paluzie i Mir (Barcelona, 1934 –)

Va néixer a Barcelona en una família d'origen olotí. La seva infantesa transcorregué a Olot durant la guerra del 36, on va aprendre molts dels seus amplis coneixements sobre el medi natural i l'estimació al país. Participà en la fundació del Club Natació Olot el 1954, club del qual és el soci número 1.

Forma part d'una nissaga d'intel·lectuals catalans, essent descendent directe d'Esteve Paluzie i Cantalozella (1806-1873), el seu rebesavi, reconegut pedagog i paleògraf que aplicà mètodes innovadors en l'ensenyament en el seu col·legi. Posteriorment Esteve Paluzie fundà l'Editorial Paluzie, que el seu fill Faustino Paluzie i Tallé (1833-1901), besavi del Lluís Paluzie, expandí a tot Espanya i Amèrica Llatina.

Advocat, llicenciat en Dret per la Universitat de Barcelona (1959), i tècnic urbanista (Diplomat en Urbanisme per

Fig. 12. Lluís Paluzie i Mir (a la dreta) en l'acte de nomenament de Soci d'Honor de la ICHN, acompanyat, cap a l'esquerra, del president de l'IEC (Joandomènec Ros), del secretari tècnic de la ICHN (Josep Germain) i del president de la ICHN (Joan Pino). Imatge obtinguda del *Notícies de la ICHN* núm. 114.

l'«Instituto de Estudios de Administración Local», Madrid, 1974).

Ha desenvolupat la seva activitat en els camps de l'urbanisme, el medi natural i la protecció de la natura i també de la promoció, organització i administració pública de l'esport, participant en esdeveniments clau de la història ambiental de Catalunya, i fent-ho obrint camins nous i, sovint, treballant des de l'ombra (Reales, 2000). Ha exercit tasques d'assessorament jurídic, de servei funcional i de responsabilitat directiva i representativa a l'Administració, en especial a la Diputació de Barcelona i a la Generalitat de Catalunya. Va ser el primer cap del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona (1974-1983). Fou membre de les Comissions d'Urbanisme de Barcelona (1979-1998) i de Catalunya (1998-2003), i professor del postgrau Arquitectura del Paisatge a l'Escola Superior d'Arquitectura de la UPC. Va presidir el Consell de Protecció de la Natura de la Generalitat de Catalunya, des del seu inici el 1986 fins al setembre de 2009, membre del Tribunal Català de l'Esport (2003-2012), i sotsdirector-secretari tècnic de l'esport a la Generalitat de Catalunya des del 1984, càrrec amb el qual es jubilà de l'administració el 2003.

Va ser membre fundador (1976) de la Lliga per a la Defensa del Patrimoni Natural (DEPANA) preparant-ne els estatuts que foren aprovats en un acte al Centre Excursionista de Catalunya. Durant uns anys l'adreça legal de DEPANA va ser la d'un despatx de la seva propietat cedit per ubicar-hi la secretaria de l'entitat (Filella Cornadó, 2014). També va ser membre fundador de «Mountain Wilderness de Catalunya».

Va ser membre de l'equip de redacció del llibre *Natura, ús o abús?: llibre blanc de la gestió de la natura als Països Catalans* (1976), i és autor, entre d'altres publicacions, del llibre *Los Espacios naturales protegibles: su conservación, regulación legal e incidencia en la ordenación del territorio* (1990) publicat per la Universitat Politècnica de Catalunya, i del llibre *La Protecció de la natura a Catalunya: passat, present i futur* (1991), per anomenar-ne alguns. També va participar en l'obra *Els sistemes naturals de les illes Medes* (1984) proposant una primera normativa de protecció d'aquest espai marí. És autor de desenes d'articles sobre protecció de la natura entre els quals destaquen els publicats a revistes catalanes com *Destino* (1979), *Ciència* (1981), *Sant Jordi* (1970), *Medi Ambient* (1990), *Muntanya* (1975-1984), *Vallès* (1974) i franceses com *Aménagement et Nature* (1977) i *Forêt Méditerranéenne* (1982).

Durant la seva etapa com a cap del Servei de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, i a manca d'una normativa de protecció de la natura eficaç, va promoure iniciatives que encara avui es mantenen, com la protecció de la natura a través dels plans especials urbanístics o l'adquisició pública de sòl en els parcs naturals que gestionava. Va coordinar els plans especials dels parcs del Montseny, Corredor-Montnegre i Aigües Tortes i Estany de Sant Maurici, entre d'altres.

Ha destacat en la implicació de la conservació dels valors naturals i del paisatge de la Garrotxa. Així, el 1977 va presentar la proposta de declaració de l'Alta Garrotxa com a parc natural en la Campanya per a la Salvaguarda del Patrimoni

Natural del Congrés de Cultura Catalana, i des de l'associació Amics de l'Alta Garrotxa ha continuat treballant a favor de la protecció del patrimoni natural i arquitectònic d'aquest espai.

Des del 1983 forma part de la Junta de Protecció del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa a proposta de l'Institut d'Estudis Catalans. Va fer el primer Catàleg de Protecció del Paisatge del municipi d'Olot (1973), la protecció del qual va quedar incorporada al Pla General d'Ordenació Urbana d'Olot (1982) i posteriorment en els plans especials del Parc. També ha fet múltiples donacions de documents històrics (revistes, articles, llibres...) relacionats amb el patrimoni natural de la Garrotxa i altres espais protegits al Centre de Documentació del Parc la Zona Volcànica de la Garrotxa.

Fou nomenat Soci d'Honor de la Institució Catalana d'Història Natural (2014); a la pàgina 4 del *Notícies de la ICHN* s'indica aquest fet (Anònim, 2014).

Soci d'Honor 2015 (Fig. 13)

Jordi Ribes i Rius (Barcelona, 1930 –)

Barceloní, que estudià als Escolapis de Sant Antoni, era fill únic. El seu pare exercia de protèsic o mecànic dentista. Els estius els passava als Torms (Lleida) amb la seva família materna, lloc on va començar a mostrar l'interès pels insectes, sobretot pels coleòpters i heteròpters. Aquest fet va fer que visités el Museu de Ciències Naturals de Barcelona on va conèixer el Dr. Francesc Español i a la que seria la seva esposa, Josefina Español. Va cursar la carrera de Medicina i Cirurgia a la UB (1956) i es doctorà en Estomatologia a Madrid (1958). Ha estat el dentista de molts entomòlegs catalans, entre d'altres biòlegs o naturalistes.

Seguint els consells del Dr. Español es decantà per l'estudi dels heteròpters. Poc a poc va entrar en contacte amb els ex-

Fig. 13. Jordi Ribes i Rius estudiant xinxes a casa seva (1986). Imatge cedida per Marta Goula.

Fig. 14. En Jordi Ribes amb alguns dels seus deixebles (Xanti Pagola-Carte, Marta Goula, M. Ángeles Vázquez i Eva Ribes) al *Third Quadrennial Meeting de la International Heteropterist Society* (Wageningen, Holanda, 2006). Imatge cedida per Marta Goula.

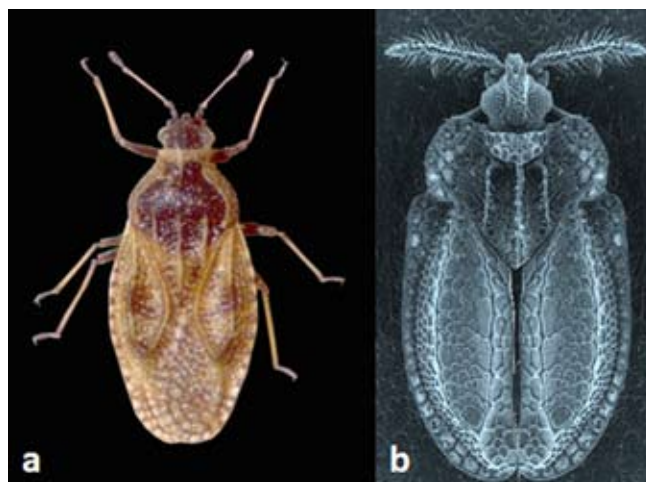

Fig. 15. Primera i darrera espècies descrites per Jordi Ribes, ambdues pertanyents a la família Tingidae: a) *Dictyla lithospermi* Ribes, 1967 i b) *Kalama montiscleari* Ribes & Pagola-Carte, 2008 (Tingidae). Imatge a) modificada a partir de http://www.nmnh.com/e-natura/types-bulgaria/type_id_en-IBERZCXX0369.html; imatge b) reestructurada a partir de Ribes & Pagola-Carte (2008).

perts internacionals (Eduard Wagner, Hans-Heinrich Weber, Reinhard Remane, Hans Eckerlein, Ursula Göllner-Scheding, Schmitz, Jean Péricart, Pavel Putshkov, Tomoshide Yasunaga, Viktor Golub, Frédéric Chérot, Hahnes Günther, Ernst Heiss, Attilio Carapezza, entre d'altres.), de qui és convidat i hoste en nombroses ocasions, amb els quals va tenir a més una gran amistat.

Treballador infatigable, Jordi Ribes ha estat el més gran taxònom d'heteròpters de la fauna ibèrica de tots els temps i ha creat escola; els seus alumnes han estat privilegiats de tenir-lo com a mestre, i ara són els seguidors dels estudis que ell va començar als anys seixanta (Fig. 14). La seva col·lecció de xinxes és extraordinària, fruit no només de col·lectes pròpies sinó també dels intercanvis amb altres col·legues d'arreu del món, principalment de la zona Paleàrtica.

Ha realitzat 156 publicacions sobre heteròpters (Goula, 2011): 67 en revistes catalanes o espanyoles, 40 en revistes internacionals, 46 capítols de llibre i 3 llibres. Entre els llibres, destaca el *Catàleg dels heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)* (Ribes et al., 2004). També és molt destacable l'extens volum 2 sobre els Pentatomoidea Euromediterranis (Ribes & Pagola-Carte, 2013), més de 400 pàgines on Jordi Ribes, conjuntament amb el seu col·lega i amic Xanti Pagola-Carte, plasma tot el seu coneixement del grup.

A més, a partir del 1980 J. Ribes va anotar curiosament en diverses llibretes de camp totes les seves vivències entomològiques, dia a dia, col·lecta a col·lecta, identificacions, correspondència, lectures, etc., la qual cosa representa tota la història entomològica personal.

Com a naturalista i taxònom ha descrit 2 gèneres i 56 espècies i subespècies d'heteròpters de diverses famílies, dels quals 2 gèneres, 44 espècies i 3 subespècies són vàlids (Goula, 2011): Anthocoridae (1 espècie), Lygaeidae (3 espècies), Microphysidae (2 espècies), Miridae (30 espècies i 2 sub-

espècies), Pentatomidae (2 gèneres, 1 espècie i 1 subespècie), Reduviidae (4 espècies) i Tingidae (4 espècies, Fig. 15).

La seva vàlua ha tingut el reconeixement de molts entomòlegs i amics en forma de taxons dedicats a la seva persona (Goula, 2011), no només en el món de les xinxes (2 gèneres i 30 espècies) sinó també en altres insectes (4 coleòpters i un neuròpter):

Coleoptera: Anobiidae

Gastrallus ribesi Español 1992 (Guinea Equatorial)

Coleoptera: Curculionidae

Dichotrachelus ribesi González, 1964 (Catalunya: Barcelona)

Sitona (Coelositona) ribesi González, 1971 (Catalunya: Barcelona)

Coleoptera: Tenebrionidae

Phylan ribesi ribesi Español, 1968 (Espanya, Alicante)

Hemiptera: Aradidae

Ribesaptera Heiss, 2011 [espècie tipus *R. elongata* Heiss 2011 (Madagascar)]

Hemiptera: Anthocoridae

Bachypicritus ribesi Popov, Herczek & Brožek, 2011 (del ambre de l'Eocè bàltic)

Hemiptera: Coreidae

Leptoscelis ribesi Brailovsky & Barrera, 2011 (França, Guaiana)

Hemiptera: Cydnidae

Shillukia ribesi Pluot-Sigwalt & Magnien, 2011 (Costa d'Ivori)

Hemiptera: Lygaeidae

Nysius ribesi Wagner, 1965*

Plinthisus (Plinthisus) jordiribesi Rieger & Pagola-Carte, 2011 (Espanya, Múrcia)

OFICI DE NATURALISTA

Hemiptera: Miridae

- Afrovannius jordi* Gorczyca, 2011 (Illes Comores)
Campylomma ribesi Goula, 1986 (Catalunya: Barcelona)
Compsidolon (Apsinthophylus) ribesi Linnavuori, 1972*
Kundakimuka ribesi Casis, Tatarnic & Symonds, 2011
 (Austràlia)
Macrotylus (Alloeonycha) ribesi Carapezza, 1994 (Espanya: Sòria)
Macrotylus (Macrotylus) jordii Streito, 2011 (Marroc)
Nasocoris jordiribesi Matocq, 2011 (Marroc)
Orthotylus (Pachylops) jordii Pagola-Carte & Zabalegui, 2006 (Euskadi: Araba)
Orthotylus (Pachylops) ribesi Wagner, 1976 (Catalunya: Lleida)
Phytocoris (Composocerocoris) ribesi Wagner, 1969 (Catalunya: Lleida)
Phytocoris jordii Carpintero & Chérot, 2011 (Argentina)
Platycranus (Genistocapsus) jordii Günther, 2011 (Almeria)
Ribesophylus Wagner 1966 (Catalunya: Lleida)
Vairocanamiris jordiribesi Yasunaga, 2011 (Sikkim)

Hemiptera: Pentatomidae

- Elanela jordi* Grazia & Greve, 2011 (Brasil)
Stenozygum (Stenozygum) jordiribesi Carapezza, 2011
 (Iemen, Sokotra)
Triplatyx ribesi Kment, 2011 (Madagascar)

Hemiptera: Reduviidae

- Oncocephalus ribesi* Moulet, 2011 (Iran)
Reduvius ribesi P.V. Putschkov & Moulet, 2003 (Espanya: Múrcia)
Rodepirea ribesi Chlond, 2011 (Madagascar)

Hemiptera: Rhopalidae

- Stictopleurus ribesi* Göllner-Scheiding, 1975 (Madeira)

Hemiptera: Tesseratomidae

- Pygoplatys (Pygoplatys) jordii* Magnien, 2011 (Malàisia)

Hemiptera: Tingidae

- Kalama ribesi* (Péricart, 1979) (Catalunya: Tarragona)
Monosteira ribesi Wagner, 1961*
Tingis ribesi Golub & Linnavuori, 2011 (Iran)

Neuroptera: Coniopterygidae

- Semidalis ribesi* Ihm, 1973* (França)

Les espècies que porten * actualment són sinònimes d'altres, consultar Goula (2011).

Va ser nomenat Soci Honorari del Amics del Museu de Zoologia (2013) i ha estat anomenat Soci d'Honor de la Institució Catalana d'Història Natural (2015) El *Notícies de la ICHN*, número 121, es fa ressò d'aquest nomenament (Anònim, 2015).

Agraïments

Hem d'agrair molt sincerament Miguel Angel Alonso Zarazaga, Jordi Carreras, Mercè Durfort, Xavier Ferrer, Salvador Filella, Josep Germain, Marta Goula, Xavier Llimona,

Pere Maluquer, Salvador Maluquer, Ramon M. Masalles, Pep Ninot, Xavier Font, Elisenda Paluzie, Lluís Paluzie, Eva Ribes, Jaume Terradas, Josep Vigo, Albert Sáez i Amador Viñolas, la verificació i la lectura d'alguns del textos que s'inclouen en aquest treball. Sense la seva intervenció no haguéssim aconseguit algunes dades.

Bibliografia

- AMAT, J. & CASASSAS, S., 1995. *Trenta-dos aspectes de ciència i tecnologia*. Institut d'Estudis Catalans. Arxius de la Secció de Ciències, 100. 649 p.
- ANÒNIM. 2007. En Memòria de Creu Casas. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 72: 1-2.
- ANÒNIM. 2000. Acadèmics Corresponents Actuals: Mercè Durfort i Coll. Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya. Disponible a «<http://www.ramc.cat/composicio.asp?section=cActuals&sub=descripcio&id=774>». [Data de consulta: 3 agost 2015].
- ANÒNIM. 2011a. Oriol Riba i Arderiu (Barcelona 1923 – 2011). Obrador Obert de la Societat Catalana de Geografia. Disponible a «<http://scg.iec.cat/Scg7/Scg72/S720248a.htm>». [Data de consulta: 3 agost 2015].
- ANÒNIM. 2011b. Editorial. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 96: 1.
- ANÒNIM. 2011c. Mor el Dr. Oriol Riba, soci del CEC i geòleg eminent. *Butlletí per als Socis del Centre Excursionista de Catalunya*, S/N (Juliol-Agost-Setembre 2011): 1.
- ANÒNIM. 20011d. Editorial. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 97: 1.
- ANÒNIM. 2012. Assemblees General i Extraordinària. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 102: 3.
- ANÒNIM. 2013a. Assemblea de socis de la ICHN. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 108: 3.
- ANÒNIM. 2013b. Salvador Maluquer, nou Soci d'Honor de la ICHN. DEPANA, *Notícies: Natura i ciutadania*. Disponible a «http://www.depana.org/public/noticia/Salvador_Maluquer_nou_socis_d_honor_de_la_ICHN/». [Data de consulta: 3 agost 2015].
- ANÒNIM. 2014. Assemblea General i nomenament de Lluís Paluzie com a Soci d'Honor. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 114: 4.
- ANÒNIM. 2015. Jordi Ribes, Soci d'Honor de la ICHN. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 121: 2-3.
- AYMÍ, R. 2013-4. Entrevista a Salvador Maluquer. *L'Abellarol*, 48: 4-8.
- BARCELÓ i Coll, J. 2007. Biografia i recordança de la molt il·lustre Dra. Creu Casas i Sicart. *Revista de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya*, 32: 71-78.
- BENITO ALONSO, J. L. & CAJAL ORÓS, M. L. 2008. Separateca Digital Pedro Montserrat. La obra completa del actual decano de la botànica espanyola para el siglo XXI. *Boletín de la AHIM*, 10: 22-23.
- BRUGUÉS, M., CROS, E. M., ROURE, J. M. & GIRBAL, J. 2007. En Memòria de Creu Casas. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 72: 1-2.
- CAMARASA, J. M. 2000. *Cent anys de passió per la Natura: una història de la Institució Catalana d'Història Natural: 1899-1999*. Institució Catalana d'Història Natural, Col·lecció Memòria, núm. 14. 187 p.
- CAMARASA, J. M. & Roca Rosell, A. (directors). 1995. *Ciència i tècnica als Països Catalans. Una aproximació biogràfica als darrers 150 anys*. Fundació Catalana per a la Recerca, Barcelona. 2 volums, 1550 p.

- CANALS, M. 2012. Memorial to Oriol Riba i Arderiu 1923-2011. *Geologica Acta*, 10 (1): 81-84.
- COLOMBO PIÑOL, F. 2011. Las discordancias progresivas y Oriol Riba Arderiu (1923-2011). *Revista de la Asociación Geológica Argentina*, 68 (4): 642-644.
- CRUSAT, A. 2013. Entrevista a Pedro Montserrat: «Los políticos no pueden gobernar la montaña». Viaje al Pirineo (Viajealpirineo.com). Disponible a «<http://www.viajealpirineo.com/pedro-montserrat-botanico/>». [data de consulta: 3 agost 2015].
- FERRER, X. 2011. Joaquim Maluquer i Sostres, el vol discret de l'òliba. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 76: 192-204.
- FILELLA CORNADÓ, S. 2014. *Recordant bells temps: El Museu de Zoologia i el Zoo de Barcelona com a precursors de la protecció de la Fauna a Catalunya*. Brau Edicions. Figueres. 404 p.
- FOLCH, R., 2011. Joaquim Maluquer i Sostres, l'eficàcia discreta. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 76: 188-191.
- FRANCISCO, R. de 2008. *El recortable militar español (2ª revisión revisada y ampliada)*. [Capítol XIX.- Nuevas consideraciones sobre los pliegos de soldados de la firma Paluzie de Barcelona]. Proyectos Editoriales S.L., 528 p.
- GOULA, M. 2011. Jordi Ribes: Bibliografía, taxones descritos y taxones dedicados. *Heteropterus Revista de Entomología*, 11 (2): 179-194.
- IEC. 2009. *Directoris de les Societats Filials (1907-2007)*. Institut de estudis catalans, Barcelona, 601 p.
- MALLARACH CARRERA, J. M. 2007. En recordança del Dr. Oriol de Bolòs i Capdevila des de la Garrotxa, *Notícies de la Garrotxa - Delegació de la Garrotxa de la Institució Catalana d'Història Natural*, 1: 1-3.
- MASALLES, R. M. 2007. En Memòria d'Oriol de Bolòs. *Notícies de la Institució*, 71: 1-2.
- NINOT, R. M. 2006. Josep Vigo, soci d'Honor de la ICHN. *Notícies de la Institució – Circular de la ICHN*, 66: 1-2.
- PUCHE, 2007. Biografia de Creu Cases i Sicart. *Boletín de la Sociedad Española de Briología*, 30-31: 3-18.
- REALES, L. 2000. Entrevista a Lluís Paluzie i Mir, advocat i tècnic urbanista. Fòrum de debat de Medi Ambient, Tecnologia i Cultura, nov.-27. Disponible a «<http://www.gencat.cat/mediamb/revista/rev27-7.htm>». [Data de consulta: 17 setembre 2015].
- RIBES, J. & PAGOLA-CARTE, S. 2008. *Kalama montisclari* n. sp.: Un nuevo tinguído de las Islas Calarias (Hemiptera: Heteroptera: Tingidae). *Heteropterus Revista de Entomología*, 8 (2): 131-135.
- RIBES, J. & PAGOLA-CARTE, S. 2013. *Hémiptères Pentatomoidea Euro-Méditerranéens*. Vol. 2: 5-425. Faune de France (96). Fédération Française des Sociétés de Sciences Naturelles. Paris.
- RIBES, J., SERRA, A. & GOULA, M. 2004. *Catàleg dels Heteròpters de Catalunya (Insecta, Hemiptera, Heteroptera)*. Institució Catalana d'Història Natural. Barcelona.
- VALLÈS XIRAU, J. 2007. In Memoriam: Dr. Oriol de Bolòs i Capdevila (1924-2007). *Anales del Jardín Botánico de Madrid*, 64 (1): 109-111.
- VIGO I BONADA, J. 1998. Oriol de Bolòs i Capdevila, fitogeògraf, fitocenòleg i Botànic. *Acta Botànica de Barcelona*, 45: 7-27.
- VILLAR, L. & CAJAL, M. L. 1988. Relación cronológica de publicaciones del Dr. Pedro Montserrat Recoder. *Monografías del Instituto Pirenaico de Ecología*, 4: 21-36.
- VILLAR, L., GÓMEZ, D. & SAULE, M. 1988. Lista ilustrada de los taxa descritos por el profesor P. Montserrat o que le han sido dedicados. *Monografías del Instituto Pirenaico de Ecología*, 4 : 37-67.